Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ – 2026

Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів

Присвячена 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету

м. Хмельницький
22–23 жовтня 2026 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
КОЇМБРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М. КОЇМБРА, ПОРТУГАЛІЯ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КЗВО ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ФОНД ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ «PRO SYNERGIA» (ГОЖУВ-ВЕЛЬКОПОЛЬСЬКИЙ, ЛЮБУСЬКЕ ВОЄВОДСТВО, ПОЛЬЩА)
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «МАЛЕ ПОЛІССЯ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКЕ ОРНІТОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО
ТОВАРИСТВО ПОДІЛЬСЬКИХ ПРИРОДОДОСЛІДНИКІВ ТА ПРИРОДОЛЮБІВ

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ-2026

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОТИЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, ПРИРОДНИЧА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
Хмельницького національного університету

22–23 жовтня 2026

Хмельницький

УДК 502/504:37(477.43)
П44

Рекомендовано до друку науково-технічною радою Хмельницького національного університету, протокол № 10 від 27.10.2026

Подані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Подільські читання-2026», проведеної 22–23 жовтня 2026 р., у м. Хмельницький і присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету.

Збережена авторська редакція. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність посилань тощо несуть автори статей.

***Редакційна колегія*:**
Білецька Г. А., д-р пед. наук, проф.; ***Єфремова О. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Дячук А. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Міронова Н. Г.***, д-р с.-г. наук, проф.

П44 **Подільські** читання-2026. Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів : зб. матер. Всеукр. наук. практ. конф., присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету (Хмельницький, 22–23 жовт. 2026) / за ред. Г. А. Білецької. – Хмельницький : ХНУ, 2026. – 362 с.

ISBN 978-966-330-527-1

Подані доповіді, присвячені екологічній безпеці регіонів в умовах воєнних викликів, збережені різноманіття Поділля та України, розглянуті проблеми екосистемного менеджменту. Окремий блок відведений підготовці вчителів біології, хімії та основ здоров'я в умовах Нової української школи.

Збірник адресований науковцям, фахівцям природоохоронних структур, викладачам ЗВО, учителям, здобувачам освіти, усім, хто цікавиться природничими проблемами.

УДК 502/504:37(477.43)

ISBN 978-966-330-527-1

© Автори статей, 2026
© ХНУ, оригінал-макет, 2026

Використані джерела

1. Бак В. Ф., Данюк М. І., Степанюк А. В. Висвітлення тенденцій інтеграції природничих наук та етики в змісті біологічної освіти старшокласників: монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 216 с.
2. Засєкіна Т. М. Пріоритети природничо-математичної освіти у контексті Концепції «Нова українська школа». *Проблеми сучасного підручника*. 2018. Вип. 20. С. 138–147.
3. Hall R. P. Computational approaches to analogical reasoning. *A comparative analysis*. 1989. No 39(1). P. 39−120.

УДК 378.147:[373.5.011.3-051:57]

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

А. В. СТЕПАНЮК, Н. Й. МІЩУК, Г. Я. ЖИРСЬКА, Л. С. БАРНА
alstep@tnpu.edu.ua, mishchuk@chem-bio.com.ua, gyrska@chem-bio.com.ua, barna@chem-bio.com.ua
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Війна… Тривала, жорстока, виснажлива… Вона змінила не лише умови, у яких навчаються здобувачі освіти, а й саму логіку організації освітнього процесу. Повітряні тривоги, бомбардування навчальних закладів, перебої з електропостачанням та інтернетом, вимушене переміщення здобувачів, навчання в укриттях та з них, психологічне виснаження, поєднання очного, дистанційного та змішаного форматів – усе це стало частиною університетської реальності. Тому актуалізується проблема навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів біології в умовах невизначеності, загалом, та його моделювання і використання, зокрема. Виникає запитання – чи забезпечує нині діючий навчально-методичний комплекс реальну можливість студентові досягти визначених програмних результатів навчання незалежно від того, у яких безпекових і освітніх умовах він сьогодні перебуває? Саме це ми будемо розглядати головним критерієм якості навчально-методичного забезпечення в умовах воєнного стану.

Традиційно навчально-методичне забезпечення розуміють як систему документів і матеріалів, що супроводжують освітню компоненту: робочу програму, силабус, лекції, семінарські/практичні заняття, методичні рекомендації, завдання для самостійної роботи, засоби контролю, критерії оцінювання [1; 2]. В сучасних реаліях на перший план виходять щонайменше п’ять сутнісних характеристик

навчально-методичного забезпечення. А саме: *доступність, гнучкість, автономність, безпечність і результативність.*

Результати проведеного анкетування 38 здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти засвідчили, що усі респонденти (100 %) вважають, що вони повинні мати можливість продовжувати навчання навіть тоді, коли тимчасово не можуть бути присутніми на занятті. Найбільше студенти бажають отримати чіткі відповіді на запитання: що я повинен опрацювати; де знайти навчальний матеріал; що саме потрібно виконати; у якій формі можна виконати завдання; як буде оцінено результат; що робити, якщо через повітряну тривогу, відсутність електроенергії або інші обставини нема змоги виконати завдання в запланований час. Саме відповіді на ці питання і закладені в основу моделювання сучасного навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів природничої освітньої галузі. Однак, на нашу думку, в інформаційному суспільстві, яке забезпечує необмежений доступ до різних джерел інформації, питання «Де знайти навчальний матеріал?» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти частково втрачає свою актуальність. Тому навчально-методичне забезпечення в умовах війни повинно бути не просто інформаційним, а функціональним і адаптивним, спрямованим на формування цілісного цифрового освітнього маршруту студента/студентки.

Наш досвід роботи в цьому напрямку дозволяє зробити висновок, що для кожної дисципліни бажано мати єдину логіку організації освітнього процесу. А саме: результат навчання → навчальний контент → діяльність студента → продукт діяльності → оцінювання → рефлексія. Тобто студент має бачити не просто контент дисципліни, а маршрут її опанування.

В умовах воєнного стану особливо актуалізується проблема збереження практичної складової освітнього процесу. Якщо студент не може виконати традиційну лабораторну роботу, ми повинні подумати не про те, як її скасувати, а про те, як зберегти її дидактичну мету в іншій формі. Наприклад, аналіз цифрових мікрофотографій; робота з готовими експериментальними даними; аналіз відеозапису досліду; моделювання біологічних процесів; аналіз результатів реального дослідження; віртуальна лабораторна робота; робота з науковими базами даних; побудова та інтерпретація графіків; розв’язання дослідницьких кейсів. Таким чином, ми змінюємо форму діяльності, але не втрачаємо її освітньої мети. Ми не знижуємо академічні вимоги, а забезпечуємо варіативність шляхів досягнення того самого результату навчання.

Академічна доброчесність має бути вбудована в навчально-методичне забезпечення. Необхідно зменшувати роль завдань, які передбачають просте відтворення загальнодоступної інформації, та посилювати творчий характер діяльності здобувача. Це означає перехід: від

«назвіть», «визначте», «перелічіть» до «поясніть», «порівняйте», «проаналізуйте», «обґрунтуйте», «спрогнозуйте», «змоделюйте», «запропонуйте рішення». Апробація навчально-методичних матеріалів, які змодельовані з врахуванням окреслених концептуальних підходів, проходить в цьому навчальному році на базі хіміко-біологічного факультету ТПНУ імені Володимира Гнатюка.

Використані джерела

1. Міністерство освіти і науки України. Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану : наказ від 07.03.2022 № 235. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-roboti-zakladiv-fahovoyi-peredvishoyi-vishoyi-osviti-na-chas-voyennogo-stanu-2021.

2. Державна служба якості освіти України. Заклади фахової передвищої та вищої освіти в умовах воєнного стану: результати І етапу моніторингового дослідження у 2024 році. 25.09.2024. URL: https://sqe.gov.ua/monitoring-fpo-zvo-i2024/.

Мирна Л. А.
Професійний розвиток учителів природничої освітньої галузі
в системі післядипломної педагогічної освіти 329

Полякова А. С.
Польовий щоденник фізіологічних спостережень
як засіб компенсації втрат практичного складника
в дистанційному навчанні фізіології рослин 332

Скрипник С. В., Бородай Є. О.
Підготовка майбутніх учителів біології
до формування культури здоров'я учнів 334

Скрипник С. В., Грондецька Ю. В.
Генеративний штучний інтелект як інструмент розвитку
методичної компетентності майбутніх учителів біології.....335

Скрипник С. В., Кенс Д. Р.
Підготовка майбутніх учителів до реалізації
здоров'язбережувального потенціалу шкільного курсу «Біологія».....337

Скрипник С. В., Левунець В. В.
Сучасні методи навчання біології
у професійній підготовці майбутніх учителів.....340

Скрипник С. В., Стебницька К. В.
Використання ChatGPT у підготовці
майбутніх вчителів біології до проєктування уроків 342

Скрипник С. В.
Підготовка майбутніх вчителів біології
до викладання інтегрованих природничих курсів 343

Степанюк А. В., Бак В. Ф., Гатала С. В.
Метод аналогії як засіб формування предметних компетентностей
учнів старшої школи у процесі вивчення біології 346

Степанюк А. В., Міщук Н. Й., Жирська Г. Я., Барна Л. С.
Особливості навчально-методичного забезпечення
підготовки майбутніх учителів біології в умовах воєнного стану 348